

VALTER MOTALN

PROFESOR FRANE JERMAN IN LJUBLJANSKA ANALITIČNA ŠOLA

Ko razmišljam o delu svojega dragega profesorja in mentorja, si ne morem kaj, da me spomin ne bi zanesel tja v davno 1964. Spomnim se ga, kako je živahno prikorakal v predavalnico na 420 in pričel govoriti kaj je formalna logika. Njegova razlaga materialne implikacije skozi primer "Če dežuje, potem so ceste mokre" mi še dandanes odzvanja v glavi. Kako je mogoče, da je implikacija resnična že kar apriori, če je antecedes neresničen?

Profesor nam živahno razlaga osnove stavčnega računa. Neutrudno nam odgovarja na naša vprašanja glede prevajanja vsakdanjega jezika na strogi jezik simbolne logike. Ko smo pred tablo nam hitro priskoči na pomoč, če se nam zatakne pri pisanju, nam takrat čudnih formulah. Še posebej pa rad pomaga visoko in nasploh dobro raščeni pedagoginji, kateri so formule nekam sovražno razpoložene. Njihovo sovražnost pa punca s profesorjevo pomočjo uspešno premaguje. To učno metodo sem takrat na tem primeru dobro usvojil in jo rad uporabljal pri svojih razlagah.

Rad se spomnim njegovih provokativnih razmišljanj o temelju filozofije, še posebne razlike med materializmom in idealizmom. Povdarjal je, da ta razlika ni velika, in da je stvar filozofske interpretacije. Ta stališča so bila takrat zelo nenavadna in nasploh drugačna od tistih, ki smo jih osvajali pri drugih predmetih.

S svojim doktoratom o Lukaszewiczevi logiki in filozofiji je bil naš profesor prvi, ki se je lotil take teme pri nas. Oral je po čisti ledini. Tako je bil prvi, ki je poskušal na bolj formalen in nasploh strog način pokazati na probleme okrog zakona zaključene tretje možnosti in dvojne negacije. Z znanjem, ki si ga je pridobil ob študiju poljske logične šole in ki ga je presajal na naša tla, je oplemenitil takratno filozofijo. Tako nismo govorili o Heglovi dialektiki in o transformaciji le te v Marxovo, kot so to počeli vsi drugi filozofi in družboslovci okrog nas. Ko je izšla knjiga, ki je temeljila na profesorjevem doktoratu in ker sem bil takrat edini, ki se je vsaj malo spoznal na tovrstno problematiko, mi je pripadla čast, da napišem recenzijo o njej. Izšla je v Teoriji in praksi (Anthroposa takrat še ni bilo - obstajal pa je že v konceptualni zasnovi - bi lahko rekel Meinongov privrženec).

Ko sem pozneje prijavil magistrsko temo o Carnapovi in Quinovi logiki in spoznavni teoriji, jo je naš mentor takoj sprejel.

Tako sem se pod njegovim vodstvom spustil v goščavo sintaktičnih in semantičnih pojmov, katere pa je bilo treba prečesati, če sem hotel kaj vedeti o moderni filozofiji. Ko sem pozneje prijavil doktorsko tezo o Quinovi logiki in spoznavni teoriji mi je rekel "me zanima, kako boš to izpeljal".

Vode iz vrelca, ki ga predstavlja naš dragi mentor in slavjenec pa so kmalu narasle, ko je pristopil še zadnji profesor Andrej Ule. Z znanjem, ki ga je prinesel še iz študija matematike in velikim entuziazmom za logiko in filozofijo znanosti je potoček narasel in postal potok, še posebno, ko so mu pridružili svoje vode še prof. Matjaž Potrč, docent Marko Uršič in docent Žiga Knap. Iz tega vira se je delno napajal tudi profesor Izidor Hafner (drugi del vira predstavlja matematika). Ta je logiko prenesel na osnovne in srednje šole. Tako imamo celo tekmovanja iz logike, ki se prirejajo vsako leto.

Prof. Frane Jerman in prof. Niko Prijatelj pa sta približno pred desetimi leti ustanovila krožek "Alfa-beta". Pridružilo se mu je veliko število matematikov (Tomaž Pisanski, Vladimir Bagatelj, prej omenjeni Izidor Hafner, Andreja Prijatelj in Marko

Petkovšek). Štiri leta smo skoraj vsak ponedeljek poslušali in kreirali teme iz osnov logike in teorije množic.

Ko sta se nam pridružila še Matjaž Potrč in Nenad Miščević so zadeve dobile mednarodno razsežnost. Z neumorno energijo je Matjaž izbrskal in privedel na naša srečanja vrsto uveljavljenih ljudi na področju logike, spoznavne teorije (zadnje čase psihologije). Tako so bili meseci, ko so imeli dva Amerikanca in enega Angleža na teden. Vsega tega pa ne bi bilo, če ne bi bilo našega slavljenca. Namesto da bi se ukvarjali z logiko in teorijo znanosti (ki je mogoča le preko slednje), bi se naštetih verjetno zabavali z dolgočasnejšimi rečmi.

Našemu dragemu slavljencu želim še mnogo ustvarjalnih let na logiškem področju in srečne roke pri vodenju Filozofske fakultete.

Živio!

MATJAŽ POTRČ

NEKAJ BESED O MOJEM MENTORJU FRANETU JERMANU

Franeta Jermana poznam že zato, ker sva stanovala v isti hiši. Spomnim se, kako je tedaj, ko sem jaz bil še otrok, vozil motor ter ga parkiral pod našo kopalnico, in še tega, kako je na dvorišču pod lipo bral neke strokovne revije.

Pozneje sem se odločil, da bom študiral filozofijo, in sem moral pri njem opravljati kolokvij iz logike. Ker se nisem preveč dobro pripravil, tudi najboljšega reda nisem dobil. V prvem letniku nam je predaval Wittgensteinov Traktat, vendar ga tedaj nisem kaj dosti razumel. (Franetov prevod Traktata sem pozneje bral še osemkrat, in zdaj se mi zdi, da včasih kaj malega že razumem.)

Ko sem naredil magisterij, mi je Frane rekel, naj grem učiti na srednjo šolo. Tedaj nisva sodelovala, ker so me zanimale druge vrste filozofije kot njegova. Poleg tega pa je bil verjetno še en razlog: vključil me je v raziskovalno nalogo. Jaz svojega dela nisem dobro opravil, in spomnim se, kako mi je nekoč dejal, da je zato zgubil kar precej svojega časa.

Kontinentalna filozofija se mi je dokončno zamerila zaradi vazalskih odnosov, vgrajenih v skupnost njenih slednikov. Tedaj me je začela privlačiti analitična filozofija. Frane je to začutil, in je sklenil, da me bo začel podpirati. Doktorsko nalogo z naslovom "Problem reference in teorija izjavljanja" sem vpisal pri njem. Zanimal ga je zlasti tisti del, ki je bil posvečen teoriji izjavljanja, torej opisni Strawsonovi metafiziki, kot sem jo tedaj pač razumel. Pri izdelavi doktorskega dela mi je dal, kot se mi je tedaj zdelo, kar preveč proste roke. Vendar sem pozneje spoznal, da je ravno svoboda, ki mi jo je omogočil Frane, vzpodbudila moje lastno individualno delo. Prav to pa je podlaga demokratičnih delovnih odnosov, ki sem jih pogrešal pri kontinentalcih.